

Avrupa Birliği Eğitim Programları ve Değişim

The European Union Education Programmes and the Change

Fatih HASDEMİR, Melih Rüştü ÇALIKOĞLU

ÖZ

Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları, programlara üye ülkeler arasındaki bireysel ve kurumsal işbirliğinin geliştirilmesini, programlardan yararlanan kişilerin mesleki ve bireysel gelişimlerinin sağlanmasını hedeflemektedir. Bu programlar, Lizbon Stratejisi ve AB 2020 Stratejisinin eğitim ve gençlik alanındaki amaçlarına ulaşılması için kullanılan araçlardır. Hayatboyu Öğrenme Programı ve Gençlik Programı adları altında ülkemizde 2004 yılından bu yana uygulanmakta olan programların, özellikle yükseköğretim kurumları ile bu kurumlarda görev yapanlar ve öğrenciler üzerinde olumlu etkilerinin olduğu görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Avrupa Birliği, Eğitim, Değişim, Erasmus

ABSTRACT

The European Union Education and Youth Programmes aim to develop personal and institutional collaboration between the countries that participate in the Programmes and contribute to vocational and individual development of the beneficiaries. These programmes serve as a tool to reach the aims of the Lisbon Strategy and the EU 2020 Strategy. The programmes, which have been implemented under the rubric of Lifelong Learning and Youth have had positive impact on higher education institutions, their personnel, and students.

Keywords: European Union, Education, Change, Erasmus

GİRİŞ

Türkiye, Avrupa standartlarına göre büyük bir ülkedir. Türkiye'nin büyüklüğü sadece nüfusunun fazla olmasından değil, aynı zamanda dünyanın en büyük ekonomileri arasında yer almasından kaynaklanmaktadır. Ekonomi, teknoloji, sanayi ve bilim alanlarında gelişen ülkemizin büyüklüğü ve gelişme potansiyeli ile doğru orantılı bir şekilde hemen hemen her alanda kalifiye personele ihtiyacı bulunmaktadır. Bu sebeptendir ki, son yedi yılda ihtiyaç duyulan eğitimli kitleyi yetiştirme konusunda en önemli unsurlardan birisi olan yükseköğretim kurumu sayımız neredeyse ikiye katlanmış ve Türkiye genelinde sayıları 150'yi geçmiştir. Yüksek öğretimde öğrenim gören iki milyona yakın öğrenci nüfusu ile Avrupa'nın ilk bir kaç ülkesinden birisi olan ülkemizin önündeki en önemli engellerden biri ise, bu büyük öğrenci kitlesine kaliteli bir eğitim sunabilmek olarak görülmektedir. Zira bilgi çağının insanlarını oluşturacak olan bu yeni nesiller, küresel bir köy haline gelen dünyada hem farklı

ülkelerin gençleri ile rekabet etmek ve hem de onlarla işbirliği içerisinde birlikte çalışmak durumundadırlar.

Eğitimin kalitesinin artırılması, gençlerimizin dünyaya açık ve dünya çapında etkin bireyler haline getirilmesi için çeşitli araçlara ihtiyaç vardır. Devam eden kısımda, bünyesinde şimdilerde çok geniş kitleler tarafından bilinir hale gelen Erasmus Programını barındıran Hayatboyu Öğrenme Programı ile Gençlik Programı isimli Avrupa Birliği (AB) Topluluk Programları ve bu programların faydalarına değinilmektedir.

AB Eğitim ve Gençlik Programlarının Tarihiçesi ve Hedefleri

Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları, Avrupa Birliğine üye veya üyelik adayı olan ülkelerde toplumun ve bireylerin eğitim seviyelerinin çok boyutlu olarak yükseltilmesini, üye ülkelerin vatandaşları arasında işbirliğinin ve etkileşimin artırılmasını ve bu sayede Avrupa vatandaşlarının vatandaşlık bilinçlerinin ve sosyal girişimciliklerinin güçlendirilmesini hedefler.

Fatih HASDEMİR (✉)

Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanı, Ankara, Türkiye
President, Center for European Union Education and Youth Programmes, Ankara, Turkey
fatih.hasdemir@ua.gov.tr

Melih Rüştü ÇALIKOĞLU

Abdullah Gül Üniversitesi Genel Sekreteri, Kayseri, Türkiye
Secretary General, Abdullah Gül University, Kayseri, Turkey
agun038@gmail.com

Geliş Tarihi/Received : 18.03.2011

Kabul Tarihi/Accepted: 03.07.2011

Değişik isimler altında uzun yıllardır uygulanan programlar Avrupa genelinde ilk kez 1995 yılında tek çatı altında toplanarak sistemleştirilmiştir.

Programlar, Avrupa vatandaşlarına ulusal ve uluslararası düzeyde, bireysel ve kurumsal olarak eğitim ve gençlik alanında yapacakları faaliyet ve projelere yöntem ve finansman desteği sağlamak esası üzerine kurulmuştur. Bu çerçevede; söz konusu programlar bir yandan vatandaşların proje uygulamaları çerçevesinde sorunları tespit edip, çözüm üretmek için girişimde bulunma ve inisiyatif üstlenme becerilerini geliştirmekte, bir yandan da onların demokratik reflekslerini güçlendirerek vatandaşlık bilinçlerinin artırılmasını hedeflemektedir.

Programların en önemli hedeflerinden biri, Avrupa ülkeleri halkları arasında anlayış ve işbirliği ortamının geliştirilmesini sağlamaktır. Programlar kapsamındaki pek çok faaliyet sayesinde farklı kültür ve yaşam tarzlarından gelen insanlar birlikte çalışma, sorunlara birlikte çözümler arama ve en önemlisi kendi özgün tecrübelerini paylaşma imkânı bulmaktadırlar. Böylece Avrupa Birliği, sadece devletler arasındaki görüşmelerden öteye geçmekte, toplumsal ve bireysel anlamda farklı ulusların derin bağlar oluşturmaya zemin hazırlamaktadır. Bu hedefe ulaşılabilmesi için yabancı düşmanlığı, ırkçılık ve suç eğilimindeki artış gibi sosyal sorunlara çözüm üretilmesi konusunda geniş halk kitleleri harekete geçirilmiş olmaktadır.

Eğitim ve Gençlik Programları, çok uluslu bir faaliyet özelliği sergilemekte olup Avrupa Birliği'ne üye veya aday konumundaki bütün ülkelerde bulunan Ulusal Ajanslar vasıtasıyla yürütülmektedir. Eğitim ve Gençlik programlarının çoğu, çok uluslu ortaklıkları teşvik ettiğinden söz konusu ulusal ajanslar arasında da yakın ilişkiler ve işbirliği alanları bulunmaktadır. AB'ye üye ve aday ülkelerdeki bütün Ulusal Ajanslar Eğitim ve Gençlik Programlarının uygulanması konusunda hem ülke otoritelerine ve hem de Avrupa Komisyonuna karşı sorumludurlar. Türkiye, Avrupa Birliği'ne adaylık statüsünü 1999 yılında kazandıktan sonra Eğitim ve Gençlik programlarına 1 Nisan 2004 tarihinde tam katılım hakkını elde etmiştir. Programlar ülkemizde Ulusal Ajans olarak da bilinen Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı tarafından yürütülmektedir.

AB Eğitim ve Gençlik Programlarına Yön Veren Stratejiler

Avrupa Birliği geleceğe ilişkin vizyonunu ve hedeflerini genellikle 10 yıllık strateji belgeleri ile ortaya koymakta ve takip eden yıllarda, bütün faaliyetlerini bu stratejilerde yer alan amaç ve hedeflere uygun olarak yürütmektedir. Bu çerçevede, eğitim ve gençlik programları da dahil olmak üzere çok geniş bir sahayı düzenleyen stratejiler arasında Türkiye'nin adaylık süreciyle paralel giden ve 2000 yılında yürürlüğe giren Lizbon Stratejisi ile 2010 yılında bunun yerini alan AB 2020 Stratejisini irdelemek gerekmektedir.

Lizbon Stratejisi, Avrupa ekonomilerinde varlığını gittikçe daha fazla hissettiren durgunluk ve düşük üretkenlik sorunları ile mücadele etmeyi amaçlar. Bu hedefe ulaşabilmek için de Avrupa Birliği'ni oluşturan bütün devletlerin aktif olarak uygulayacakları önlem ve yöntemleri ortaya koyar. Sürecin etkinliğini sağlamak amacıyla, stratejik olarak ortaya konulan hedeflere

ulaşabilmek için zaman sınırı olarak 2010 yılı öngörülmüştür. "Avrupa Birliği'ni 2010 yılına kadar dünya çapında rekabet gücü en yüksek ve en dinamik bilgi tabanlı ekonomisi haline getirmek" şeklinde özetlenebilecek Lizbon Stratejisi ekonomik ve sosyal olgular üzerine inşa edilmiştir. Lizbon sürecinde ağırlık verilen konular; ekonomik, sosyal ve çevresel yenilenme ve sürdürülebilirliktir. Lizbon Stratejisi, ağırlıklı olarak şu ilkelere dayanmaktadır (Hasdemir, 2009):

1. Ekonomik değişimin itici gücü olarak "Yenilikçilik",
2. "Öğrenen ekonomi"
3. Sosyal ve çevresel "yenilenme"

Bu çerçevede, Avrupa Birliği'nin ekonomik olarak yenilenebilmesi ve rekabet gücü yüksek ve dinamik bilgi tabanlı toplum haline gelebilmesi için, bu üç sahada yapılacak paralel çalışmaların daha müreffeh bir Avrupa yaratacağı görüşü hakimdir (Treaty of Lisbon). Zira, bir yandan güçlenen ekonomi, daha fazla ve yeni iş imkânları yaratırken, öte yandan sosyal ve çevresel önlemler sürdürülebilir bir kalkınmayı ve sosyal içermeyi (social inclusion) artırarak döngüsel bir şekilde tekrar ve daha da artan oranda ekonomik büyümeye katkıda bulunacaktır.

Lizbon Stratejisi toplum, ekonomi ve çevre sorunlarına bütüncül ve genel bir bakış açısı getirerek ileriki yıllarda üretilebilecek yeni yaklaşımlar için çok değerli tecrübeler ve kazanımlar elde edilmesini sağlamış ve yerini 2010 yılında yürürlüğe konulan AB 2020 Stratejisine bırakmıştır. Aynı hedeflere çok daha detaylı ve bütüncül bir yaklaşım getiren AB 2020 Stratejisinin yedi öncül girişiminden birisi olan "Gençlik Hamlesi" (Youth on the Move) girişimi, gençlerin eğitimini ve uluslararası hareketliliğini en önemli hedeflerden birisi haline getirmiştir.

"AB 2020" ve özelinde "Gençlik Hamlesi", temel olarak daha kaliteli bir topluma; katılımcı ve istihdam edilebilirliği yüksek, kendini rahatlıkla ifade edebilen, bilgi okur-yazarlığı üst seviyede gençlerden oluşan bir yapıya ulaşmayı hedeflemektedir. Yani Topluluk, vatandaşlarının bireysel kalitelerinin artırılmasını ve bu süreçte meydana gelecek gelişme sayesinde üye ülkelerde daha rekabetçi, çevre sorunlarına daha duyarlı ve daha sürdürülebilir ekonomilerin oluşturulmasını hedeflemektedir.

Bu hedeflere sadece ekonomik ya da hukuksal yöntem ve uygulamalarla erişilmesi mümkün değildir. Gençlik Hamlesi girişiminin ve AB 2020 Stratejisinin en önemli ve yararlılığını kanıtlamış araçlarından birisi de "Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları" olarak öne çıkmaktadır.

Bu bağlamda, stratejiye de rengini veren ve gençlerin en büyük sorunları arasında gösterilen ve tüm Avrupa'nın ortak sorunu olarak öne çıkan kavram "kaliteli istihdam problemi"dir. Bu sorun etrafında kurgulanan Gençlik Hamlesi girişiminin bir boyutu da doğal olarak eğitim sorunları ve eğitimin kalitesinin yükseltilmesi olarak öne çıkmaktadır.

Yükseköğretime büyük önem veren Gençlik Hamlesinde en dikkat çekici hedef yükseköğretim kurumlarının çekiciliğinin artırılması olarak kurgulanmaktadır. Avrupa, on yıldan fazla bir süredir Bologna süreci gibi girişimlerle, yükseköğretim kurumlarının kıta genelinde kalitesinin artırılması için özel çaba

sarfetmektedir. Gelişen dünyada, Amerika ve Asya ülkelerinin yükseköğretim kurumları giderek ivme kazanırken, Avrupa üniversiteleri gelişme bakımından onları yakalayabilmekte sıkıntı yaşamaktadır. Üniversitelerin çekici hale gelmesi ise, dünyanın neresinden olursa olsun en zeki öğrencilerin yükseköğretim için diğer kıtalardaki üniversiteleri değil, Avrupa üniversitelerini seçmelerini sağlayacak kadar kurumların çekici ve rekabet edebilir hale getirilmesi anlamına gelmektedir.

Üniversitelerin çekici hale gelmesinde, Bologna gibi kalite süreçlerinin yanı sıra özellikle yükseköğretim kurumları arasında öğrenci ve akademik personel değişimine izin veren "Erasmus" gibi programlar da çok önemli rol oynamaktadır. Yükseköğretimin ayırt edici özelliklerinden birisi olan insanların ve fikirlerin yer değiştirmesi için Erasmus programı çok önemli fırsatlar sunmaktadır.

2004 yılında Türk Ulusal Ajansı önderliğinde tam katılım sağladığımız Erasmus programında Türkiye çok önemli mesafeler kat etmiştir. Erasmus programı yürürlüğe girene kadar kısıtlı ve bir kaç kurumun öğrencileri ile akademik personelinin ulaşabildiği yurt dışı olanakları, günümüzde yükseköğretim kurumlarımız için gündelik bir faaliyet haline gelmiştir. Yukarıda sayılan AB stratejilerinin hemen hemen tamamının ülkemizin de geleceğe dair öncelikleri arasında yer aldığı düşünülürse, Erasmus programının oynadığı rol daha iyi anlaşılacaktır. Program sayesinde 2010 yılında 10 binden fazla öğrenci ve akademisyenimiz yurt dışı eğitim ve öğretim faaliyetlerine katılmışlardır. Bu sayı, Leonardo da Vinci (Mesleki Eğitim), Comenius (Okul Eğitimi) ve Grundvig (Yetişkin Eğitimi) programları birlikte düşünüldüğünde, programlardan yararlanan vatandaşlarımızın sayısı yılda 40.000'i bulmaktadır. Özellikle Anadolu'daki üniversitelerin diğer eğitim kurumları ile meslek erbabının dış ilişkiler boyutunu benzeri görülmemiş bir şekilde geliştiren programlar sayesinde, programlarımızdan yararlanan kuruluşlarımızın pek çoğu artık onlarca ve hatta bazen yüzlerce uluslararası ortağı olan Avrupa kuruluşlarına dönüşmüşlerdir. Nitekim bu durum, Hayatboyu Öğrenme Programı'nın yararlanıcılar üzerindeki etkilerinin değerlendirildiği ve Türk Ulusal Ajans tarafından, Hayatboyu Öğrenme Programı altındaki farklı hedef kitlelerle yapılan araştırmaların bulgularına da yansımıştır. Araştırmanın

bulguları, yararlanıcıların programlar sayesinde öğrenme ve öğretme konusunda kendilerini yenilediklerine, özgüvenlerinin ve geleceğe yönelik beklentilerinin arttığına, yabancı dil becerilerinin geliştiğine, önyargılarının kırıldığına, kendilerini daha rahat ifade ettiklerine ve sosyal hayatta daha etkin olduklarına işaret etmektedir (Ulusal Ajans, 2008; Ulusal Ajans, 2009; Ulusal Ajans, 2010).

SONUÇ

Üniversitelerin sayısının artmaya başladığı son on yıllık dönem denk gelen Türkiye'nin Erasmus süreci aynı zamanda yükseköğretim kalitesinin artırılması için çok önemli bir itici güç haline gelmiştir. Öğrenci ve akademik personel üzerindeki benzersiz olumlu etkisi bir yana, Erasmus, kurumsal kapasitelerin geliştirilmesi için de ne kadar değerli olduğunu ispatlamıştır. Erasmus'tan alınan ilham ile tesis edilen Farabi Programı ve Türk Ulusal Ajansı'nın Avrupa dışındaki ülkelerle yeni işbirliği alanları açmak için yaptığı girişimler kurum ve kuruluşların uluslararasılaşması ile beraber kurumsal kapasite ve kalitelerinin de artacağına habercisidir.

Sonuç olarak; Avrupa Birliği eğitim programları eğitim sistemimize önemli oranda uluslararası bir boyut katmış, alanlarında daha nitelikli, yurt dışı deneyimi olan, özgüveni yüksek vatandaşlarımızın yetişmesine çok değerli katkılar sağlamış olup bu türden katkılar sağlamaya devam edecektir.

KAYNAKLAR

- Hasdemir, F. (2009). AB Eğitim Programları ve Türkiye. *İşveren*, 48 (3), 41-42.
- Treaty of Lisbon. Erişim: 18 Eylül 2011, http://europa.eu/lisbon_treaty/full_text/index_en.htm.
- Ulusal Ajans (2008). *2007 Yılı Hayatboyu Öğrenme Programı (LLP) Etki Analizi Sonuç Raporu*. Ankara.
- Ulusal Ajans (2009). *2008 Hayatboyu Öğrenme Programı (LLP) Etki Analizi Sonuç Raporu*. Ankara.
- Ulusal Ajans (2010). *The Lifelong Learning Programme (LLP) in Turkey: Impact Assessment Report (2009)*. Ankara.
- Youth on the Move. Erişim: 18 Eylül 2011, http://europa.eu/youthonthemove/europe2020_en.htm.